

slovne nazore. Nagnil se je najprej na pesimistično stran Schopenhauerjevo, a postal pozneje s Hugonom panteist in pozneje naturalist, a se zopet vrnil k pesimistični strani. Stalnih verskih in modroslovnih nazorov sploh nima. Povsod vidi le poezijo. Zdaj se zamisli v vero starega puščavnika, zdaj slavi duha vnebokipeče gotike, a kmalu živi zopet v starem poganstvu, slavi nagoto, obožuje prirodo, fantazira o bajeslovju in se naslaja ob erotiki. Sijajna pesniška oblika Vrchlickega je bila zmagonosni prapor, za katerim je šla vsa mlajša generacija. Ozrli se bomo še natančneje na dela tega znamenitega pesnika.

Eliza Orzeszkowa.

Med najslavnejšimi literarnimi imeni poljskimi se slavi ime Elize Orzeszkowe. Rojena je bila l. 1843. v Milkowszczyzni pri Grodnu. Oče ji je zgodaj umrl, in dali so deklico v samostanski penzionat, kjer je dobila vzgojo in pouk. Šestnajst let staro so omožili z bogatim posestnikom, s katerim pa ni imela sreče. Kmalu udovela, se je stalno naselila v Grodnu ter popolnoma posvetila pisateljevanju.

L. 1879. je ustanovila v Vilni knjigarno, a kmalu ji jo je ruska vlada zaprla in ustavila trgovino s knjigami. Takrat so na Ruskem z vsemi silami hoteli potlačiti zbujenje narodne zavesti poljske. Pisateljico so postavili celo pod policijsko nadzorstvo. Vendar so se njeni spisi silno priljubili poljskemu ljudstvu, in danes so svetovno znani.

Svoj prvi spis je priobčila že leta 1866. v „Tygodniku illustrowanem“. Prvi večji roman „Ostatnia miłość“ je izšel leta 1868. Odslej je Eliza natančno proučevala socialno življenje poljsko, katero je mojstrsko opisala v povestih „Dziurdziowe“ (1885) in „Cham“ (1888). Izmed mnogoštevilnih književnih del Elize Orzeszkowe omenimo posebno: „Eli Makower“ (1875), „Rodzina Brochwiczów“ (1876), „Meir Ezołowicz“ (1878), „Z różnych sfer“ (1881 — 1882), „Sylwek cementarnyk“, „Widma“ (1881), „Nad Niemrem“ (1888), „Ascetka“, „Bene nati“ (1892), „Dwa bieguny“ (1893), „Australczyk“ (1895), „Melancholicy“, „Pieśń przerwana“ (1896), „Iskry“ (1898), „Argonauty“ (1903) in „Chwile“, zbirka najnovejših novel.

Spisi Elize Orzeszkowe se danes prelagajo na vse jezike, celo v hebrejščino. Poleg Sienkiewicza in Tetmajerja jo štejejo med prve sedanje pisateljske sile poljskega naroda.

Koliko knjig so izdali lani Poljaki. Lansko leto je izšlo 1716 poljskih knjig in brošur brez zapisnikov, cenikov itd. Zabavnih spisov so izdali Poljaki 358, med njimi 118 izvornih romanov in povesti in 64 preloženih, 100 pesniških zbirk, 76 dramskih iger. Bogoslovnih in nabožnih knjig je izšlo 176, matematičnih, prirodoslovnih 116, zdravilskih 111, mladinskih 90, publicističnih 81, ljudskih 24, kole-

darjev in praktičnih spisov 140. Največ knjig je izšlo v Varšavi, ki je zdaj središče poljskega literarnega življenja. V Lvovu in Krakovu je lani izšlo primeroma manj knjig Ameriški Poljaki, katerih je do 1 1/2 milijona, v književnosti le neznatno delujejo.

Slovenci na severu. Kakor znano, se imenujejo Slovaki „Slovence“ in svoj jezik „slovenski“. Da bi nas ločili od Slovakov, imenujejo Čehi nas „Slovince“. A „Slovinci“ so tudi visoko zgoraj na severnem Nemškem pod prusko vlado. Štefan Ramuht, zaslužni preiskovavec Kašubov, je izdal nedavno statistiko kašubskega naroda v severnem Pomeranskem, in tu pripoveduje, da se imenujejo Slovani v gardenskem in smoldzinskem okraju „Slovince“, svoje narečje pa „slovinski jazyk“. Prvič se nahaja to ime na nekem katekizmu iz l. 1586., v katerem pravi izdajatelj Krofej, da je preložen „w Wándalski ábo Słowięski, to iestá z Niemieckiego jęzika w Słowięski wystáwion y ná jáwnosc wydan“. V knjigah Floriana Cejnova pomenja „slovinski jezik“ isto, kar kašubski jezik, ne le v Pomeraniji, ampak sploh po zapadnem Pruskem. V svoji slovnici piše (str. 75.): „Kašébi je naše přezvístko, chtèrè poelsci kanonik Bogufal v Poznańu dlô nas vémèslèť, ale Slovince je naša, starodôvnô, pravdzévô nazva, jak mé sá samy ješ poedzisdzień nazévômé“. To se pravi po naše: „Kašubi“ je naš priimek, katerega si je poljski kanonik Bogufal v Poznanju za nas izmislil, a „Slovinci“ je naše starodavno, pravo ime, kakor se mi sami še danes nazivamo.“ Temu nasproti trdi Ramuht, da je ime „Slovenci“ v rabi samo v imenovanih dveh okrajih. Tudi Hilferding je tega mnenja. Pač pa imenujejo v Luneburškem Wendlandu ljudje svoj jezik tudi „slüvenstji“, kar je pač isto, kar „slovenski“. Vseh Slovincev-Kašubov skupaj našteva Ramuht 13.880 (8424 katoličanov in 5560 protestantov). Iz navedenih zgledov se vidi, da je njihov jezik najbolj podoben poljščini.

Dr. E. L.

Vasilij Andrejevič Žukovskij.

Dne 7. aprila 1852. je umrl v Peterburgu ruski pesnik in pisatelj Žukovskij, katerega smo že omenili, ko smo se spominjali 50 letnice smrti Gogoljeve. Žukovskega sicer ne smemo prištevati k zvezdam prve veličine v ruski literaturi, vendar je po svojem značaju, po svojih zvezah z visokimi krogi in po svojem pisateljskem delovanju, zlasti kot prelagatelj angleških in nemških klasikov, znamenit v ruskem slovstvu in v ruski zgodovini, posebno še kot odgoviljatelj cara Aleksandra II. Osvoboditelja. Mladost njegova je bila temna. Kot nezakonsko dete je pogrešal one toplote in svetlobe, ki otroku dohaja po očetu in materi v srce, in tega vse življenje ni mogel pozabiti. V družinskem življenju ni imel sreče. Neveste,

ki si jo je izbral — bila je vnukinja njegovega očeta, ni mogel spremiti pred oltar, ker tega ni dovolila njena mati. Pozno v starosti pa se je oženil z deklico štirideset let mlajšo od sebe. Jasno je, da tudi sedaj ni mogel biti posebno srečen, zlasti ker je bil silno mehkega in čutečega srca; toda kar si je naložil, je junaško nosil, iščoč v molitvi in potrpežljivosti srčnosti in moči in trdno zaupajoč, da previdnost božja vse prav vlada, ravnal se je po svoji devizi: „Vse v žizni — k velikomu sredstvo!“ Vse v življenju je sredstvo k velikemu, o čemur pa odločuje Največji in Najvišji.

Pesniti je začel že zelo zgodaj in kot 12-leten deček je spisal dramo „Kamiel, ili osvoboždenije Rima“. Izmed mnogih elegij in balad, ki jih je zložil, je omeniti zlasti: „Seljskoje kladbišče“, „Ljudmila“, „Svjetlana“, in „Majskoje utro“; najboljše delo njegovo pa je brez dvojbe pesem „Pěvec vo staně ruskikh vojinov“, ki jo je zložil pred bitko pri Tarutinu. Še bolj, kakor z lastnimi proizvodi, je povzdignil rusko slovstvo z izbornimi prevodi, ki jih je izvršil po delih najraznovrstnejših pisateljev svetovnega slovstva; prevajal je iz Byrona, Scotta, Graya, Homerja, Vergilija, Rousseaua, Chateaubrianda, Kotzebuea, Halma, Wielanda, največ pa iz Schillerja in Götheja, ki sta mu segala izmed vseh drugih najbolj v srce.

Žukovskega smemo imenovati prvega ruskega romantika: s svojimi deli je razdrobil zastarelo stavbo mrzlega klasicizma, ki se je takrat šopiril po Rusiji in držal v sponah rusko slovstvo, da se ni moglo svobodno razvijati dalje; ž njim je sekal pot, po kateri so stopali drugi ruski literatje naprej, in žetev, ki jo je sejal, ni mogla boljše obroditi, kakor v Puškinu in Lermontovu. — Iz vseh njegovih pesmi odseva blaga, z lahno melanholijo nadabnjena duša; v svojih delih ne proslavlja nikdar propalosti, marveč zbira le to, kar je najlepše; njemu sta življenje in poezija isto. A tudi v formalnem oziru pomenjajo njegove pesnitve velik napredek, kajti odlikujejo se po blagoglasju in krasoti jezika, kakršnega ni dobili pred njim v ruskem slovstvu.

Ob času, ko je Napoleon nameraval zadati Rusiji smrtni udarec, tedaj je vzplamtel tudi v srcu Žukovskega plamen domoljubja. V pesmih je vnel narod za boj proti francoskemu nasilniku in tudi sam je prijel za orožje. Celo carica je čitala te njegove pesmi. Opozorile so jo nanj, da ga je po srečno dokončani usodni vojni z Napoleonom poklicala na dvor, kjer je kmalu dobil nalog vzgajati prestolonaslednika. To važno postojanko je Žukovskij vestno izrabil ne sebi, tembolj pa Rusiji v slavo in v korist vseh, ki so se nanj obračali. V tem času se je tudi seznanil z Gogoljem in ga rešil propada. Na dvoru, kjer so tedaj večinoma govorili le francosko, je bil glasitelj lepote ruskega jezika ter se je trudil, da so ga praktično oveljavili na ruskem dvoru. Posebno važen vpliv je imel kot vzgojitelj velikega kneza

prestolonaslednika. Kot tak je mnogo potoval ter proučeval razne vzgojeslovce, posebno Pestalozzi-ja, da bi si napravil jasen in bogat načrt za vzgojevanje velikega kneza Aleksandra. To svojo nalogo je smatral Žukovskij za zelo vestno in važno; prepričan je bil, da bo vzgoja mnogo vplivala na poznejšega vladarja. Trudil se je posebno zato, da bi pri tej vzgoji ne bile prve vojaške vaje, marveč blaženje srca. Človekoljubje je hotel vcepiti Žukovskij velikemu knezu v srce in zato ga je na raznih potih večkrat tudi spravljaj v najožjo dotiko z ruskim narodom. Poznejši dogodki in vlada Aleksandra Osvoboditelja spričuje jasno, da je to delo Žukovskega bilo blagoslovljeno z lepimi uspehi. — Malo dni pred smrtjo je naročil svoji hčerki: „Pojdi in povej materi, da jaz plovem v ladji in da ji pošljem prvega goloba — svojo vero; drugi moj golob je — trpljenje, ki premine z menoj.“ — „Žukovskij“, piše „Žurnal dlja vseh“, „je veroval, ljubil in razumel vdejstvovati svojo ljubav ne samo v pesniški besedi, marveč tudi v življenju. V velikih preosnovah, katere je Rusija doživela za carstvanja Aleksandra II., je vel duh Žukovskega, njegovega vzgojitelja, plemenitega idealista in delavnega kristjana.“

—n.

Dvestoletnica ruskega časnikaštva. Mnogo nad so gojili ruski časnikaštva, da se jim posreči ob slovesni dvestoletnici ruskega časnikaštva povzdigniti glas za svobodo tiska. V zapadni Evropi je tisk v marsikaterem oziru prost do skrajnosti — bolj, nego je prav — v Rusiji pa čuva nad njim še vedno absolutistična cenzura. Časnikaštva so nameravali pri banketu skleniti tako svobodomiselnost izjavo. A ko je vlada izvedela za to nakano, jim je najostreje prepovedala vsako politično izjavo. Zato se je tudi vnema za proslavo precej ohladila. Dne 20. januarja je bilo slovesno časnikaško zborovanje v Odesi. Tam so si časnikaštva že sezidali velik dom za stare in onemogle časnikaštva („Uběžišče nemoščnih tružennikov pečati imeni A. S. Puškina“), in tu so zborovali pod predsedstvom P. A. Zelenega. Politične izjave niso sklenile nobene, pač pa so — brzojavno izrazili svojo vdanost častnemu članu odeškega pisateljskega društva, velikemu knezu Konstantinu Konstantinoviču . . .

Nikolaj Aleksejevič Nekrasov (1822—1876). Dne 27. decembra se je izpolnila prva petindvajsetletnica po smrti tega pesnika, katerega struna je pevala žalost, obup in maščevanje. Trpki spomini na otroško dōbo in težki boji za obstanek v mladeniških letih, katera so mu potekala deloma v pesniškem sanjarstvu, deloma v vsakdanji službi dnevnega časnikaštva — vse to se je družilo v njegovem značaju v grenko in temno nezadovoljnost. Potomec plemenate in nekdanj bogate rodbine, je videl sužniško življenje ruskega ljudstva, kot mladenič je pa v mestu